

A Bokor bázisközösségi mozgalom rövid története

A Bokor bázisközösségi mozgalom a II. világháború végétől a rendszerváltásig működött. Sokféleképp jellemezhető, pl. a szovjet vallási és nemzeti elnyomásra adott nagyszerű válasz, földalatti ellenálló közösség-hálózat volt. Eredetében és tagjaiban alapvetően katolikus volt, de nyitott és kritikus gondolkodása valóban egyetemessé tette. Az egyén, a család, a közösség, az egyház, a társadalom, az emberiség, az élővilág gondjaira egyaránt keresett válaszokat. Számos tagja szenvedett hosszú börtönöveket az ötvenes évektől, és számos fiatal vállalt 1-3 év börtönt katonaságmegtagadásért a nyolcvanas években. Az erőszakmentességnek ez olyan, világszerte ritka evangélium-inspirálta fejleménye volt, hogy 1983-ban egy ENSZ dokumentum külön is említette a magyar katolikus katonaságmegtagadókat.

A Bokor szellemi világtótorony volt, sok rejtett kis tanácskozáson százak vettek részt, százmillió leütésnyi nagyságrendben adott ki illegális (szamizdat) publikációkat, köztük tudományos szintű tanulmányokat, pótolhatatlan dokumentációkat és úttörő jellegű fordításokat. Nagy, nemzetközi hatású viharokat, jelentős megújulást hozott a római katolikus egyházban, a teológiától (pl. Jézus tanítására koncentráló kritikus szentíráselemzés) a pasztorális gyakorlatig (pl. szentségkiszolgáltatásokhoz kötelezően kapcsolódó oktatások, s főleg a kisközösség).

Ökológiai munkacsoportja a magyar zöld mozgalom legősibb gyökereihez tartozik, ifjúsági táborainak számos eredeti módszertani megoldása vált később közkinccsé. Jelentős karitatív és tanácsadó (pl. iszákosmentő) munkát végzett és a magát szegénynek érző Kelet-Európában talán az egyetlen széles mozgalom volt, amely nagy anyagi áldozatokat is vállalva támogatta az éhező népeket. Magyarországon még a kis adományozás kultúrája is csak évtizedekkel később van elterjedőben. Lelki gyakorlati, lelki vezetési gyakorlata korszerű lelkiséget teremtett. A kor lefojtott lehetőségei közt fantasztikus pasztorális munkát végzett. Elmélettel és gyakorlatiasan is támogatta egy nemzeti-keresztény jellegű családesháza megvalósítását.

Értékei a rendszerváltás után szélesebb körben is elfogadottá váltak, hibái pedig lassanként feledésbe merültek. A Bokor mozgalomban felnőtt, ill. általa inspirált emberek a rendszerváltással megnyílt számos lehetőséggel élve a legkülönbözőbb területeken alkottak és alkotnak. Máiig hatóan alapítványok, egyesületek, cégek, média, tudós körök, oktatás, egészségügy, önkormányzatok, nemzetközi vallási és civil mozgalmak stb. területén lehet észlelni a Bokor szellemiségének hatását. Ezen egyéniségek és körök közt él ma is a Bokor informális, baráti, egyenlőségen alapuló, decentralizált hálózata.

Miután betöltötte feladatát, s mivel a rendszerváltás után fő erői, nagy egyéniségei más, tágabb lehetőségekkel éltek, visszahúzódtak egy hibás belső bozótsztruktúra uralma elől, ill. megöregedtek, sokan meg is haltak már, a **formális Bokorból fokozatosan csak néhány jelentőség és mozgalmi funkció nélküli baráti társaság maradt**, amelyekben a Bokor fő erényei, eszményei többé-kevésbé feledésbe merültek. (Így pl. főnökösködhetnek olyan a múlt Bokrot nem is ismerő ficsúrok, akik a szegénységesezményt és ökológiai gondolkodást rendszeres autózást kívánó hobbijaikkal csúfolják meg.) Természetesen van egy maradék szabadidőklub, társasági élet, foci, kosár, nyaralás, kirándulás, tábor, buli, sörözés, szép dolgok is akadnak, jótékonyosság, gyerekfoglalkozások, mise, stb.

1993 augusztusában megszűnt az Egyházrend (a Bokor 1980-ban írásos formát is nyert "alkotmánya") szerinti gyakorlat és felépítés is. A néhányak által helyette létrehozott, egyre zsugorodó bozót-struktúrásdi földalatti Egyházrend egyenlőség, autonómia, hata-

lomnélküliség, tudományos gondolkodás stb. elveit és központosítani próbált, még cenzúra és kiközösítés alkalmazásával is (épp amelyek ellen régen a Bokor küzdött).

(Az Egyházrend Bulányi György egyik fő műve, ami elsőként jelent meg nyomtatásban - az Egyházfórum könyvek sorozatban, 1989-ben, Nyugaton -, s megjelent németül és angolul is. Főleg ez a műve váltotta ki a Tanítóhivatal rosszállását, amikor a Bokor gyakorlatából kiindulva felvázolta az egész egyházban megvalósítandó szeretetközösségi rendet.)

A kilencvenes évtized első évei óta már nincs olyan közösségcsoport, amely Bokor mozgalomként léphetne fel anélkül, hogy szégyent hozna erre a közel fél évszázados szép történetre. Létezik viszont az e történet által inspiráltak, ma is elkötelezetten dolgozók, autonómok és egyenlők informális baráti hálózata.

<http://bokorportal.hu/alapito.php>

BULÁNYI GYÖRGY (sz.: Budapest, 1919. január 9.) magyar-német szakos tanár, diplomáját a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerezte, 1943-ban szentelték pappá a piarista rend tagjaként. 1945-től a debreceni piarista gimnázium tanáraként szervezett és vezetett kisközösségeket. Neve egybeforrt a magyarországi kisközösségi (bázisközösségi) mozgalommal.

Tevékenységeért ("illegális államellenes szervezkedés") 1952-ben a Rákosi-rendszer életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte. A börtönből 1960-ban amnesztiával szabadult, ezután szállítómunkásként kereste kenyerét, s mellette kitartóan dolgozott alapművén, mellyel a '60-as évek végére készült el. Munkájának címe: Keressétek az Isten Országát! (KIO). Ez a szamizdatban hat kötetben terjesztett mű az evangéliumokban Jézus ajkára adott mondatok biblikus teológiai szintézisére épül, melyből az egy csúcsértékes Szeretet-istenkép kristályosodik ki. P. Bulányi a pártállami diktatúra és üldözés ellenére is újra kezdett kisközösségeket gyűjteni. Az általa vezetett ("egybeszeretett"), a jézusi üzenet lényegét kereső és azt megvalósítani akaró bázisközösségek eszmeiségét meghatározta a jézusi örökség istenképe, és az ebből kikövetkeztetett etika: lét-, magatartás- és sorsazonosság Jézussal (ld. KIO).

Bulányi atya a kommunista diktatúra által elsorvasztani akart katolikus hit és gyakorlat megtartásának szándékával hívta életre a Bokor-mozgalmat, s egy olyan egyház megvalósulásáról álmodott, mely alulról szerveződő bázisközösségekből áll (ld. Egyházrend). A pártállamnak ezzel ellentétes céljai voltak: a mozgalom életterének beszűkítése, elszigetelése más testvér-szerveződésektől, s mielőbbi megszűnése. A katonai szolgálat Bokorból induló megtagadása elégséges indoknak bizonyult a nyílt üldözésre.

A magyarországi egyházi vezetőkre gyakorolt állami nyomás hatására a püspöki kar 1982-ben elítélte P. Bulányi tanait, eltiltotta őt a nyilvános misézéstől, kifogásolt tanait pedig a Hittani Kongregációhoz terjesztette fel. A Kongregáció prefektusa, Joseph Ratzinger bíboros (XVI. Benedek pápa) 1986. január 31-én levélben felszólította P. Bulányit, hogy vonja vissza tanításait (ld. Nagypénteki levél). Az eretnekség vádjá alól P. Bulányi mentesül, ha aláírja a Ratzinger bíborostól a II. vatikáni zsinat dokumentumaiból összeállított, tizenkét pontos listát. P. Bulányi aláírta ezt a listát, és kérte, hogy egy tizenharmadik, ugyancsak a zsinati dokumentumokból származó, szövegrésszel kiegészíthesse azt: "csak a lelkiismeretének tartozik engedelmességgel". A prefektus így nem tekintette aláírtnak a dokumentumot, szerinte a kiegészítés viszonylagossá tette az állásfoglalást. A kompromisszum az egyházi büntetés 16. évében született meg: Bulányi páter kiegészítése a negyedik pont részeként bekerült a dokumentumba, amelyet ő így is aláírt. A Magyar Katolikus Püspöki Kar 1997. szeptember 19-én tájékoztatta a nyilvánosságot arról, hogy "megszűntek a ... korábban hozott korlátozó intézkedések".

Nem szüntek meg: ma, közel tíz esztendő után is, csak a plébánostól meg nem hirdetett misét mondhat vasárnaponként egy városszéli kápolnában. Államunk a rendszerváltás után bocsánatot kért tőle, nyugdíját a törvényes előírások alapján rendezte.

2010-06-08

Elhunyt Bulányi György

A Kegyesitanítói Tanárképző Főiskolán, majd a Pázmány Péter Tudományegyetemen magyar–német szakon végzett. 1943-ban szentelték pappá a piarista rendben. Ezután piarista gimnáziumokban tanított (Sátoraljaújhely, Tata, Debrecen). 1945-ben Debrecenben fogott hozzá a Bokor nevű kisközösség szervezéséhez, amelyet a korabeli hatóságok illegális államellenes szervezkedésnek minősítettek, és Bulányi Györgyöt 1952-ben életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték. 1956-ban kiszabadult, és a budapesti belvárosi plébánián lett kisegítő lelkész. Hosszú rejtőzködés után csak 1958 áprilisában fogták el ismét. A börtönből végleg 1960-ban szabadult. Ezután szállítómunkásként dolgozott.

Egyházi elítélése és rehabilitációja

Miután a Bokor bázisközösség tagjai az Állami Egyházügyi Hivatal Bulányinak küldött üzenete ellenére sem hagytak fel a katonai szolgálat megtagadásával, 1982 márciusában a püspöki kar elítélte a páter tanait, eltiltotta őt a nyilvános misézéstől és kifogásolt tanításait a Hittani Kongregációhoz terjesztette fel. Ennek prefektusa, Joseph Ratzinger bíboros (ma XVI. Benedek pápa) 1986. január 31-én levélben szólította fel Bulányit, hogy vonja vissza „téves, veszedelmes és kétértelmű” tanításait. Bulányi szerint Ratzinger intése arra vonatkozik, ami a püspökkari ítéletet magára vonó 1980-as, Egyházrend című írásának alap gondolata: „úgy vélem, hogy az egyháznak a jövőben más, a maitól eltérő struktúrája is lehet, mégpedig a bázisközösségek alapján”.

Bulányinak ahhoz, hogy mentesüljön az eretnekség vádja alól, alá kellett volna írnia a Ratzinger által a II. vatikáni zsinat dokumentumaiból összeállított, tizenkét pontos listát. A páter egy tizenharmadik, ugyancsak a zsinati dokumentumokból származó szövegrésszel kiegészítve – amely szerint az ember „csak a lelkiismeretének tartozik engedelmességgel” – aláírta a tizenkét pontot, ám Ratzinger szerint a kiegészítés viszonylagossá tette az állásfoglalást.[2] Végül egy évtizeddel később, 1997 februárjában született meg a kompromisszum, amelynek értelmében Bulányi páter kiegészítése a negyedik pont részeként bekerült a dokumentumba, amelyet ő így alá is írt. A Magyar Katolikus Püspöki Kar több mint fél évvel később, 1997. szeptember 10-én tájékoztatta a nyilvánosságot Bulányi György rehabilitálásáról. Főbb művei

- * Erény-e az engedelmesség? (1989)
- * Keressétek az Isten Országát! ("KIO", 4 rész, 1990–1991)
- * Merre menjek? (1991)
- * Ópusztaszer (1992)
- * Örököljük-e a Földet? (1992)
- * Nagypénteki levél (1993)
- * A Bokor lelkisége (1995)